

Formy stadialne (etapy realizacji przestępstwa)

Joanna Brzozowska

Katedra Prawa Karnego Materialnego

- Przygotowanie
- Usiłowanie
- Dokonanie

Stadia poprzedzające dokonanie aktualizują się tylko w odniesieniu do przestępstw umyślnych, gdyż nie można nieumyślnie usiłować albo przygotowywać się do popełnienia przestępstwa.

Prawnokarnie relewantne jest zawsze ostatnie zrealizowane przez sprawcę stadium, gdyż pochłania ono wszystkie poprzednie etapy.

Dokonanie

- Jest ostatnim etapem realizacji przestępstwa. Oznacza, że sprawca zrealizował pełny zestaw znamion danego typu czynu zabronionego.
- W przypadku przestępstw formalnych o dokonaniu mówimy, gdy zostało zrealizowane w wynikających z przepisu okolicznościach znamię czasownikowe (sposób zachowania sprawcy). Natomiast w odniesieniu do przestępstw materialnych o dokonaniu mówimy, kiedy wystąpi określony w ustawie skutek.

Usiłowanie

- Art. 13 § 1 k.k. - Odpowiada za usiłowanie, kto **w zamiarze** popełnienia czynu zabronionego swoim zachowaniem **bezpośrednio zmierza do jego dokonania**, które jednak **nie następuje**.

Wskazać należy, że nie jest możliwe usiłowanie w zamiarze ewentualnym popełnienia takiego przestępstwa, którego dokonanie jest możliwe jedynie w zamiarze bezpośrednim.

Zachowanie bezpośrednio zmierzające do dokonania może polegać zarówno na działaniu, jak i na zaniechaniu (zamierzone powstrzymanie się od stworzenia warunków niezbędnych do wykonania ciążących na sprawcy obowiązków).

Koncepcje ujmowania znamienia „bezpośredniości”

- **Subiektywna** – ma znaczenie nastawienie psychiczne sprawcy, zwłaszcza przeświadczenie, że zachowaniem zmierza wprost do dokonania.
- **Obiektywna** – eksponuje znaczenie zachowania poprzedzającego realizację znamienia czasownikowego – jeśli zachowanie wykracza poza granice przygotowania, to należy je traktować już jako bezpośrednie zmierzanie do dokonania.
- **Mieszane** – łączy elementy wspólne dla koncepcji subiektywnych i obiektywnych, np. plan działania sprawcy.

Brak dokonania, czyli niezrealizowanie (niewypełnienie) wszystkich znamion typu czynu zabronionego.

Ustawowe zagrożenie karą

Art. 14 § 1. Sąd wymierza karę za usiłowanie w granicach zagrożenia przewidzianego dla danego przestępstwa.

ale

§ 2. W wypadku określonym w art. 13 odpowiedzialność za usiłowanie udolne i nieudolne § 2 **sąd może** zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

Usiłowanie udolne i nieudolne

Z nieudolnością usiłowania mamy do czynienia wówczas, gdy dokonanie okaże się obiektywnie niemożliwe.

Art. 13 § 2. Usiłowanie zachodzi także wtedy, gdy sprawca **nie uświadamia sobie**, że dokonanie jest niemożliwe ze względu **na brak przedmiotu** nadającego się do popełnienia na nim czynu zabronionego lub ze względu **na użycie środka nie nadającego się** do popełnienia czynu zabronionego.

„Nie można mówić o usiłowaniu nieudolnym wówczas, gdy w momencie wszczęcia działania sprawcy dokonanie przestępstwa było obiektywnie możliwe (choćby nawet szanse realizacji zamiaru sprawcy były niewielkie), a dopiero później - w wyniku włączenia się nie sprzyjających okoliczności - realizacja zamiaru sprawcy okazała się niemożliwa ze względu na brak przedmiotu nadającego się do dokonania przestępstwa lub ze względu na to, że okazało się, iż sprawca użył środka nie nadającego się do wywołania zamierzonego skutku. W takim bowiem wypadku usiłowanie jest „udolne”, a jedynie z przyczyn obiektywnych sprawcy nie udało się zrealizować swojego zamiaru.”

Wyrok SN z 29.11.1976 r., I KR 196/79

- **Usiłowanie bezwzględnie nieudolne** – w żadnych warunkach i okolicznościach użyty środek albo przedmiot (czynu zabronionego) nie był zdatny do popełnienia czynu zabronionego, np. strzał do manekina.
- **Usiłowanie względnie nieudolne** – środek albo przedmiot *in abstracto* właściwy w konkretnej sytuacji, jest całkowicie nieprzydatny do osiągnięcia zamierzonego celu.

Usiłowanie ukończone – ma miejsce wówczas, gdy sprawca wykonał wszystkie czynności mające prowadzić do pełnej realizacji znamion czynu zabronionego – czyli nie jest wymagana już żadna jego aktywność.

Usiłowanie nieukończone – ma miejsce wtedy, gdy sprawca zdołał wykonać jedynie część czynności, które miały prowadzić do zamierzonego celu – w tym przypadku dalsza aktywność sprawcy jest wymagana, by doszło do dokonania.

Wspomnieć należy, że o usiłowaniu ukończonym będziemy mówić jedynie w odniesieniu do przestępstw materialnych.

Niepodleganie karze i czynny żal

Art. 15 § 1. **Nie podlega karze** za usiłowanie, kto **dobrowolnie odstąpił od dokonania** lub **zapobiegł skutkowi** stanowiącemu znamię czynu zabronionego.

§ 2. Sąd **może** zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary w stosunku do sprawcy, który **dobrowolnie starał się zapobiec** skutkowi stanowiącemu znamię czynu zabronionego.

Dobrowolne odstąpienie jest możliwe przy tzw. usiłowaniu nieukończonym, kiedy sprawca nie wykonał jeszcze ostatniej czynności zmierzającej bezpośrednio do dokonania – w takim przypadku wystarczające z reguły jest zaniechanie dalszych działań.

Czynny żal pojawia się natomiast w przypadku usiłowania ukończonego, w momencie, w którym sprawca zrobił wszystko to, co do osiągnięcia skutku zamierzał uczynić. W tym przypadku konieczne jest aktywne działanie sprawcy w celu przeciwdziałania naruszeniu dobra prawnego.

Przygotowanie

Art. 16 § 1. Przygotowanie zachodzi tylko wtedy, gdy sprawca **w celu** popełnienia czynu zabronionego podejmuje czynności **mające stworzyć warunki** do przedsięwzięcia czynu zmierzającego bezpośrednio do jego dokonania, **w szczególności** w tymże celu wchodzi w porozumienie z inną osobą, uzyskuje lub przysposabia środki, zbiera informacje lub sporządza plan działania.

PRZYGOTOWANIE

```
graph TD; A[PRZYGOTOWANIE] --- B[Chęć popełnienia czynu zabronionego (zamiar bezpośredni)]; A --- C[Dążenie do zapewnienia warunków, w jakich możliwe stanie się podjęcie zachowania zmierzającego bezpośrednio do dokonania]
```

Chęć popełnienia czynu zabronionego (zamiar bezpośredni)

Dążenie do zapewnienia warunków, w jakich możliwe stanie się podjęcie zachowania zmierzającego bezpośrednio do dokonania

Karalność przygotowania

Art. 16 § 2. Przygotowanie jest karalne tylko wtedy, gdy ustawa tak stanowi.

Np. art.117 k.k., art. 118 k.k., art. 120 k.k. i inne – art. 126c k.k., art. 127 k.k., art. 128 k.k.

Art. 17 § 1. **Nie podlega karze** za przygotowanie, kto **dobrowolnie** od niego odstąpił, **w szczególności** zniszczył przygotowane środki lub zapobiegł skorzystaniu z nich w przyszłości; **w razie wejścia w porozumienie z inną osobą w celu popełnienia czynu zabronionego, nie podlega karze ten, kto nadto podjął istotne starania zmierzające do zapobieżenia dokonaniu.**

§ 2. Nie podlega karze za przygotowanie osoba, do której stosuje się art. 15 § 1.

„odstąpienie od przygotowania nie może ograniczyć się jedynie do sfery psychiki sprawcy, lecz musi znaleźć odbicie w okolicznościach faktycznych, wskazujących na to, że sprawca nie tylko sam nie chce skorzystać z dokonanych czynności mających stworzyć warunki do przedsięwzięcia czynu zmierzającego bezpośrednio do dokonania przestępstwa, lecz również na to, że sprawca zapobiegł skorzystaniu z tych czynności przez inne osoby, z którymi wszedł w porozumienie w celu dokonania przestępstwa, lub które bez porozumienia z nim mogłyby z nich skorzystać.”

Wyrok SN z 4.08.1971 r., I KR 82/71